

Martyna Mielniczuk
(Uniwersytet Wrocławski)

ZAWARCIE UMOWY O UDZIAŁ W IMPREZIE TURYSTYCZNEJ WEDŁUG USTAWY O IMPREZACH TURYSTYCZNYCH I POWIĄZANYCH USŁUGACH TURYSTYCZNYCH

ABSTRACT

CONCLUSION OF THE PACKAGE TRAVEL CONTRACT ACCORDING TO THE ACT ON PACKAGE TRAVEL AND LINKED TRAVEL ARRANGEMENTS

The entry into force of the Act on package travel and linked travel arrangements implementing Directive 2015/2302 has triggered a small revolution in the activities of organisers and other traders. This article analyzes the provisions of the new act regarding the conclusion of the package travel contract, including information obligations of an organizer and a retailer, which they must fulfill before concluding a contract. Special attention was also paid to changes regarding the definition of the subject of the package travel contract and contracting parties.

KEYWORDS: tourist event, contract for participation in a tourist event, tour operator, traveler, signing an agreement for participation in a tourist event.

Dnia 1 lipca 2018 r. weszła w życie ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych¹ (dalej także jako ustawa) implementująca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych (dalej jako dyrektywa

¹ Dz.U. z 2017 r. poz. 2361.

2015/2302)². Ustawa ta wywołała niemały popłoch wśród organizatorów turystyki oraz podmiotów, które wedle nowej regulacji stały się przedsiębiorcami ułatwiającymi nabywanie powiązanych usług turystycznych³ przede wszystkim ze względu na wprowadzenie licznych obowiązków dotyczących powiązanych usług turystycznych, które to pojęcie zostało wprowadzone do systemu prawnego UE dyrektywą 2015/2302⁴ oraz zwiększenia liczby informacji, które podróżni będą musieli otrzymać przed zawarciem jakiejkolwiek umowy związanej z usługami turystycznymi. Jednakże zmiany, jakie wprowadziła dyrektywa oraz wdrażająca ją ustawa, związane są także z bardziej tradycyjną i standardową umową o udział w imprezie turystycznej i to właśnie nowe regulacje dotyczące tej umowy będą przedmiotem niniejszego artykułu.

Znacznie rozszerzony zakres definicji imprezy turystycznej

Na gruncie już nieobowiązujących przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych⁵ przez imprezę turystyczną należało rozumieć co najmniej dwie usługi turystyczne tworzące jednolity program i objęte wspólną ceną, jeżeli usługi te obejmują nocleg lub trwają ponad 24 godziny albo jeżeli program przewiduje zmianę miejsca pobytu⁶.

Według art. 4 pkt 2 nowej ustawy, impreza turystyczna to natomiast połączenie co najmniej dwóch różnych rodzajów usług turystycznych (czyli przede wszystkim wskazanych w art. 4 pkt 1 lit. a-c ustawy przewozu pasażerów, zakwaterowania w celach innych niż pobytowe, które nie jest nieodłącznym elementem przewozu pasażerów, wynajmu pojazdów samochodowych lub innych pojazdów silnikowych) na potrzeby tej samej podróży lub wakacji, jeżeli połączenie to spełnia jeden ze wskazanych

2 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylająca dyrektywę Rady 90/314/EWG (Dz.Urz. UE L 326 z 11.12.2015, s. 1).

3 Art. 4 pkt 5 oraz art. 6 ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.

4 Art. 3 ust. 5 dyrektywy 2015/2302.

5 Dz.U. z 2017 r. poz. 1553.

6 Art. 3 pkt 2 ustawy o usługach turystycznych.

w art. 5 ust. 1 ustawy warunków. Do utworzenia imprezy turystycznej dochodzi zatem, co do zasady⁷, jeśli usługi turystyczne zostały połączone przez jednego przedsiębiorcę turystycznego, w tym na prośbę podróżnego lub zgodnie z jego wyborem, przed zawarciem umowy obejmującej wszystkie usługi⁸. Z imprezą turystyczną będziemy mieć do czynienia także wtedy, gdy, niezależnie od tego, czy zawarto odrębne umowy z dostawcami poszczególnych usług turystycznych, usługi te są nabywane w jednym punkcie sprzedaży i zostały wybrane, zanim podróżny zgodził się dokonać zapłaty bądź też gdy są one oferowane lub sprzedawane po cenie obejmującej wszystkie usługi lub po cenie całkowitej lub gdy jedną z tych cen obciążany jest nabywca lub reklamowane lub sprzedawane przy użyciu określenia „impreza turystyczna” bądź określenia podobnego, lub jeżeli są one łączone po zawarciu umowy, na podstawie której podróżny został uprawniony do dokonania wyboru spośród różnych rodzajów usług turystycznych. Określeniami podobnymi do „imprezy turystycznej”, jak podpowiada prawodawca w motywie 10 dyrektywy, mogą być określenia takie jak na przykład „oferta łączona”, „all-inclusive” lub „usługa »wszystko w cenie«”. Wreszcie z imprezą turystyczną będziemy mieć do czynienia w przypadku tzw. pakietów *click-through*⁹, czyli wówczas, gdy bez względu na to czy zawarto odrębne umowy z dostawcami poszczególnych usług turystycznych, usługi te są: nabywane od odrębnych przedsiębiorców turystycznych za pośrednictwem powiązanych procesów rezerwacji online, podczas których przedsiębiorca turystyczny, z którym zawarta została pierwsza umowa, przekazuje innemu przedsiębiorcy turystycznemu lub przedsiębiorcom turystycznym: imię i nazwisko podróżnego, adres poczty elektronicznej oraz szczegóły płatności, a umowa z tym innym przedsiębiorcą turystycznym lub przedsiębiorcami turystycznymi zostanie zawarta najpóźniej 24 godziny po potwierdzeniu rezerwacji pierwszej usługi turystycznej¹⁰.

Tak obszerna w porównaniu do poprzedniej regulacji, niejako kazuistyczna, definicja jest spowodowana przede wszystkim dynamicznym

7 Istnieją pewne wyjątki, o których mowa w art. 5 ust. 2 ustawy. Wydaje się jednak, że sytuacje, w których zastosowanie znajdują wskazane w tymże przepisie wyjątki będą należeć do rzadkości.

8 Art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy.

9 *Kompromisowy projekt dyrektywy – główne zmiany*, <https://www.msit.gov.pl/pl/aktualnosci/5901,Kompromisowy-projekt-dyrektywy-glowne-zmiany.html> [dostęp: 19.04.2018].

10 Art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy.

rozwojem rynku usług turystycznych w Internecie, a także powszechną dostępnością do lotów oferowanych przez tanie linie lotnicze¹¹. Jak zwrócił uwagę unijny prawodawca w preambule dyrektywy 2015/2302, obecnie usługi turystyczne są łączone nie tylko w postaci tradycyjnych, wcześniej zorganizowanych imprez turystycznych, ale często także w sposób dostosowany do indywidualnych potrzeb klienta¹². Wiele takich nietypowych połączeń usług turystycznych nie zostało wyraźnie objętych zakresem zastosowania poprzedniej dyrektywy, co powodowało w stosunku do nich niepewność prawa, zazwyczaj pozostawiając konsumenta bez odpowiednich prawnych gwarancji. A to właśnie osiągnięcie wysokiego i jak najbardziej jednolitego poziomu ochrony konsumentów dla całego rynku wewnętrznego jest jednym z głównych celów dyrektywy, którą do polskiego porządku prawnego implementuje ustawa o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych¹³.

Umowa o udział w imprezie turystycznej jako umowa pomiędzy organizatorem turystyki a podróżnym

Oprócz zmiany definicji imprezy turystycznej, wprowadzono definicję ustawową dotyczącej jej umowy. Otóż wedle art. 4 pkt 3 ustawy przez umowę o udział w imprezie turystycznej należy rozumieć umowę dotyczącą imprezy turystycznej jako całości lub, jeżeli impreza turystyczna jest realizowana na podstawie odrębnych umów, wszystkie umowy obejmujące poszczególne usługi turystyczne w ramach tej samej imprezy turystycznej. Warto odnotować, że na gruncie poprzedniej regulacji, tj. ustawy o usługach turystycznych, nie było definicji takiej umowy. Choć w doktrynie występuje nazwa umowy o imprezę turystyczną, nie była to nazwa tej umowy *de lege lata*¹⁴. Umowa dotycząca imprezy turystycznej według art. 14 ustawy o usługach turystycznych (obowiązującej w obecnym kształcie do 30.06.2018 r. włącznie) to umowa o świadczenie

11 K. Marak, *Harmonizacja maksymalna projektowanej dyrektywy turystycznej i możliwe odstępstwa od tak wyznaczonego poziomu harmonizacji*, [w:] *Współczesne wyzwania prawa konsumenckiego*, B. Gneta, K. Michałowska (red.), Legalis/el. 2016.

12 Motyw 2 preambuły dyrektywy 2015/2302.

13 Art. 1 dyrektywy 2015/2302.

14 P. Cybula, K. Górka, *Forma umowy o imprezę turystyczną – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, [w:] *Transformacje prawa turystycznego*, P. Cybula (red.), Legalis/el. 2009.

usług turystycznych polegających na organizowaniu imprez turystycznych. Można zatem uznać, że choć sama definicja imprezy turystycznej będzie znacznie bardziej złożona i mniej zrozumiała niż wedle poprzedniego stanu prawnego, o tyle nazwa samej umowy uległa usystematyzowaniu, a także pewnemu uproszczeniu.

Umowa o udział w imprezie turystycznej to umowa konsensualna i dwustronnie zobowiązująca, której stronami, wedle poprzedniej regulacji byli organizator turystyki oraz klient. Według nowej ustawy klienta jako stronę umowy zastąpił podróżny¹⁵. Umowa dotycząca tradycyjnej imprezy turystycznej to niewątpliwie także umowa adhezyjna, bowiem zazwyczaj podróżny ma jedynie możliwość wyboru pakietu usług turystycznych, nie ma natomiast wpływu na jego treść¹⁶. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, do roku 1997 istniały w Polsce wątpliwości co do charakteru umowy dotyczącej imprezy turystycznej, mimo braku w ustawie o usługach turystycznych nazwy tej umowy, przyjmowano jednak, że na jej gruncie jest to umowa nazwana¹⁷. Tym bardziej nie zmieniło się to po wejściu w życie nowej regulacji.

Jak stanowi art. 4 pkt 6 ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych, podróżny to z kolei każdy, kto chce zawrzeć umowę lub jest uprawniony do podróżowania na podstawie umowy zawartej w zakresie stosowania ustawy. Jest to definicja krótsza i mniej skomplikowana niż definicja klienta zawarta w art. 3 pkt 11 starej ustawy, jednak swoim zakresem obejmuje podmioty chronione dotychczas pod pojęciem „klient”. Niewątpliwie podróżny jest słabszą stroną stosunku wynikającego z umowy o udział w imprezie turystycznej i to właśnie jego ochronie podporządkowana jest dyrektywa 2015/2302 oraz implementująca ją ustawa. Choć w cytowanym już art. 1 dyrektywy wskazuje się na ochronę konsumenta jako jeden z celów wprowadzenia regulacji, należy zauważyć, że w definicji podróżnego mieszczą się nie tylko konsumenci, ale też przedsiębiorcy – i to także ci, którzy podróżują w związku z prowadzoną przez siebie działalnością gospodarczą¹⁸, za wyjątkiem

¹⁵ Art. 4 pkt 6 ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.

¹⁶ M. Sitek, *Ochrona konsumenta na rynku usług turystycznych*, [w:] *Ochrona konsumenta w prawie polskim i Unii Europejskiej*, M. Królikowska-Olczak, B. Pachucha-Smulska (red.), Legalis/el. 2013, wyd. 1.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ B. Gneta, *Problem systemowej regulacji umów konsumenckich w polskim prawie*, [w:] *Prawo prywatne wobec wyzwań współczesności. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Leszkowi Ogiegle*, M. Frasz, P. Ślęzak (red.), Legalis/el. 2017.

podróżujących na podstawie umowy generalnej o organizowanie podróży służbowych, o których mowa w zawierającym wyłączenia art. 3 pkt 2 ustawy. Jak podkreślono w motywie 7 preambuły dyrektywy 2015/2302, przedsiębiorcy, którzy rezerwują swoje podróże przy pomocy tych samych kanałów rezerwacji, z których korzystają konsumenci, zazwyczaj wymagają podobnego poziomu ochrony co konsumenci i to właśnie z tego powodu, aby uniknąć nieporozumień co do definicji konsumenta używanej w innych unijnych przepisach, osoby, którym ochronę gwarantuje dyrektywa, powinny być określane jako podróżni.

Przez organizatora turystyki, zgodnie z art. 4 pkt 8 nowej ustawy należy rozumieć przedsiębiorcę turystycznego (także posiadającego definicję legalną w nowej ustawie¹⁹), który tworzy i sprzedaje lub oferuje do sprzedaży imprezy turystyczne, bezpośrednio lub za pośrednictwem innego przedsiębiorcy turystycznego lub razem z innym przedsiębiorcą turystycznym, lub też przedsiębiorcę turystycznego, który przekazuje dane podróżnego innemu przedsiębiorcy turystycznemu zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 2 lit. e, czyli w procesie rezerwacji pakietów *click-through*. W poprzedniej regulacji definicja organizatora turystyki była dużo krótsza i dużo węższa, ponieważ przez organizatora turystyki według ustawy turystycznej należało rozumieć po prostu przedsiębiorcę organizującego imprezę turystyczną²⁰ – reżim dotyczący wymogów, które muszą spełnić organizatorzy turystyki obejmuje zatem na gruncie nowych przepisów znacznie większą grupę podmiotów.

Poprzez objęcie umową o udział w imprezie turystycznej także umów „częstkowych”, dotyczących pojedynczych usług turystycznych świadczonych przez poszczególnych dostawców tych usług, które łącznie stworzą imprezę turystyczną w myśl jednej z alternatywnych przesłanek wskazanych w art. 5 ust. 2 ustawy dotyczących imprezy stworzonej z odrębnie zawartych umów, mogą powstać w praktyce problemy z określeniem, kiedy powstała umowa o udział w imprezie turystycznej oraz który z przedsiębiorców powinien być uznany za stronę umowy zawartej z podróżnym²¹. Wydaje się, że ustawodawca klarownie uregulował tylko przypadek procesu rezerwacji *click-through*, o którym mowa

¹⁹ Art. 4 pkt 7 ustawy.

²⁰ Art. 3 pkt 5 ustawy o usługach turystycznych.

²¹ A. Kubiak-Cyruł, *Zakres stosowania nowej dyrektywy w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych z perspektywy prawa polskiego*, „Studia Prawnicze. Rozprawy i materiały” 2015, nr 2, s. 19–34.

w art. 5 ust. 2 lit. e i wówczas organizatorem turystyki będzie pierwszy z przedsiębiorców turystycznych biorący udział w procesie rezerwacji. Zgodnie z art. 42 ust. 9 ustawy przedsiębiorca turystyczny, któremu są przekazywane dane podczas takiego procesu, informuje organizatora turystyki o zawarciu umowy prowadzącej do powstania imprezy turystycznej, a także udostępnia organizatorowi turystyki informacje niezbędne do wypełnienia jego obowiązków jako organizatora turystyki. Niezwłocznie po uzyskaniu przez organizatora turystyki informacji, że została utworzona impreza turystyczna, taki przedsiębiorca turystyczny musi także spełnić wobec podróźnego obowiązek informacyjny.

Informacje przedkontraktowe od organizatora turystyki

Największa zmiana na niekorzyść przedsiębiorców turystycznych w związku z zawieraniem umowy o udział w imprezie turystycznej dotyczy znacznego rozszerzenia zakresu obowiązku informacyjnego, jaki ci przedsiębiorcy muszą spełnić jeszcze przed zawarciem umowy z podróźnym. Otóż zgodnie z art. 40 ust. 1 ustawy organizator turystyki lub agent turystyczny, w przypadku gdy impreza turystyczna jest sprzedawana za **jego pośrednictwem**, udziela podróźnemu, zanim podróźny ten zwiąże się jakąkolwiek umową o udział w imprezie turystycznej lub odpowiadającą jej ofertą, licznych informacji. Informacje te dotyczą przede wszystkim głównych właściwości imprezy turystycznej takich jak szczegółowych informacji dotyczących środków transportu, rodzaju i położenia zakwaterowania, liczby i rodzajów posiłków. Takie podstawowe informacje zazwyczaj są umieszczane w broszurach promocyjnych danego touroperatora bądź też na jego stronach internetowych. Należy jednak także wskazać między innymi kwotę wymaganej przedpłaty, całkowitą cenę imprezy, nazwę handlową organizatora turystyki lub agenta turystycznego, czy wreszcie przekazać ogólne informacje o obowiązujących przepisach paszportowych, wizowych i sanitarnych oraz o wymaganiach zdrowotnych dotyczących udziału w imprezie turystycznej oraz o możliwości dodatkowego ubezpieczenia podróźnego. Wreszcie organizator bądź agent występujący w jego imieniu muszą poinformować podróźnego jeszcze przed zawarciem umowy o prawie do rozwiązania przez podróźnego umowy o udział w imprezie turystycznej w każdym momencie przed rozpoczęciem imprezy turystycznej za stosowną opłatą oraz jej

wysokości, a także o innych uprawnieniach słabszej strony tego stosunku zobowiązaniowego, jakim jest podróżny.

Z uwagi na bezpieczeństwo podróżnych wszystkie informacje muszą być przekazywane w sposób jasny, zrozumiały i widoczny oraz nie mogą wprowadzać podróżnego w błąd, a jeśli są przekazywane w formie papierowej – muszą być czytelne²². Zatem w katalogach informacyjnych oraz na stronie internetowej zawierającej opis danej imprezy turystycznej, nie można stosować takich form reklamy, które mogłyby podstępnie zachęcić podróżnego do wykupienia udziału w imprezie turystycznej. Taką wprowadzającą w błąd reklamą mogłoby być na przykład posłużenie się zdjęciami widoku z okna w hotelowym pokoju wychodzącego na morze, kiedy w ofercie organizatora są dostępne tylko pokoje, z których okna takiego widoku nie ma²³ bądź prezentowanie nowych, wyremontowanych pokoi, podczas gdy możliwe do zarezerwowania są tylko pokoje w starej części hotelu. Jeśli informacje, które zostały przekazane podróżnemu ulegną zmianie jeszcze przed zawarciem umowy, organizator turystyki bądź agent turystyczny jest obowiązany poinformować podróżnego o każdej takiej zmianie w sposób jasny, zrozumiały i widoczny²⁴.

Aby ułatwić spełnienie obowiązku informacyjnego przedsiębiorcom do dyrektywy, a także do ustawy, dołączono gotowe standardowe formularze informacyjne, za pomocą których organizator turystyczny bądź agent powinien przekazać konieczne informacje dotyczące praw przysługujących podróżnym i które pozostaje tylko wypełnić organizatorowi turystyki, zależnie od formy przekazu²⁵. Uwzględniono także możliwość umieszczenia hiperłącza na stronie internetowej, jeśli do zawarcia umowy dochodzi przez Internet²⁶.

Warto podkreślić, że w nowej ustawie wyraźnie wskazano, że obowiązek informacyjny obejmuje nie tylko organizatorów turystyki, ale też agentów turystycznych, jeśli impreza turystyczna jest sprzedawana za ich pośrednictwem. W poprzednim stanie prawnym obowiązek informacyjny wprost dotyczył tylko organizatorów turystyki i pośredników turystycznych²⁷ (których działalność polega na wykonywaniu czynności

²² Art. 40 ust. 2.

²³ M. Sitek, *Ochrona konsumenta...*, *op. cit.*

²⁴ Art. 40 ust. 3 ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.

²⁵ Art. 39 ust. 1 ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.

²⁶ Załączniki do ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.

²⁷ Art. 12 i 13 ustawy o usługach turystycznych.

faktycznych i prawnych związanych z zawieraniem umów, ale na zlecenie klienta²⁸), co mogło prowadzić do utrudnień w przekazywaniu informacji podróżnym przez agentów, pośredniczących w zawieraniu umów na rzecz organizatorów turystyki²⁹. Aby nie wprowadzać wątpliwości w tym zakresie najczęściej organizatorzy turystyki nakładali na swoich agentów obowiązek informacyjny poprzez odpowiednie postanowienia w umowach agencyjnych. Jednakże obowiązek ustawowy uprości proceder przekazywania informacji, nie pozostawiając pola manewru agentom turystycznym. Dodatkowo w celu większej ochrony podróżnych ciężar udowodnienia prawidłowego spełnienia obowiązku informacyjnego przeniesiono na przedsiębiorcę turystycznego³⁰.

Forma umowy o udział w imprezie turystycznej

Pomimo nałożenia dodatkowych obowiązków informacyjnych na przedsiębiorców turystycznych, można przyjąć, że nowa ustawa też mimo wszystko ułatwia zawieranie tej umowy, zwłaszcza na odległość. Obecnie zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy o usługach turystycznych umowa taka wymaga formy pisemnej. Nastręcza to wiele trudności w przypadku powszechnych w obecnych czasach rezerwacjach przez Internet. Organizatorzy turystyki po dokonaniu rezerwacji internetowej przez klienta muszą mu wysyłać drogą tradycyjną potrzebne dokumenty takie jak umowa czy warunki uczestnictwa w imprezach turystycznych i oczekiwać odesłania podpisanych dokumentów przez klienta. Zdarzają się jednak przypadki, gdy klienci nie odsyłają koniecznych dokumentów, co następnie powoduje problemy w ewentualnym wykazaniu zawarcia umowy, zwłaszcza, że część organizatorów turystyki, pomimo braku umowy w formie pisemnej, mimo wszystko przystępuje do realizacji takiej umowy.

Według nowych przepisów umowa o udział w imprezie turystycznej zawierana pomiędzy organizatorem turystyki a podróżnym nie będzie musiała być sporządzona w formie pisemnej. Przepis dotyczący konieczności sporządzenia umowy na piśmie nie został bowiem wprowadzony

²⁸ Art. 3 pkt 6 ustawy o usługach turystycznych.

²⁹ Art. 3 pkt 7 ustawy o usługach turystycznych, art. 4 pkt 9 ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.

³⁰ Art. 41 ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.

do nowej ustawy. Wystarczy, że, zgodnie z art. 42 ust. 2 ustawy w chwili zawarcia takiej umowy lub niezwłocznie po jej zawarciu organizator turystyki lub agent turystyczny, który często pośredniczy w zawieraniu umowy o udział w imprezie turystycznej, udostępni podróżnemu na trwałym nośniku kopię tej umowy lub potwierdzenie jej zawarcia.

W jakiej zatem formie kopia umowy lub potwierdzenie jej zawarcia powinny być przekazane podróżnemu? Jak wskazuje definicja ustawowa trwałego nośnika zawarta w art. 4 pkt 10 ustawy, trwałe nośniki to materiał lub narzędzie umożliwiające podróżnemu lub przedsiębiorcy turystycznemu przechowywanie informacji kierowanych osobiście do niego, w sposób umożliwiający dostęp do informacji w przyszłości przez czas odpowiedni do celów, jakim te informacje służą, i które pozwalają na odtworzenie przechowywanych informacji w niezmienionej postaci. Prawodawca unijny, a w ślad za nim krajowy ustawodawca, celowo nie wskazali, na jakim konkretnie nośniku ma zostać utrwalona umowa bądź potwierdzenie jej zawarcia, odwołując się jedynie do ogólnych określeń – wszak regulacja ta ma nadążać za szybko rozwijającym się rynkiem usług turystycznych, a dzięki takiemu charakterowi definicji może ona obejmować także takie nośniki, które powstaną dopiero w przyszłości. Jak wskazano w uzasadnieniu projektu ustawy, trwałym nośnikiem, o którym mowa w omawianych przepisach, na pewno będzie nie tylko papier czy powoli odchodząca do lamusa płyta CD, ale także *pendrive*, strona internetowa, mobilna aplikacja czy zapis danych w chmurze³¹.

Aby nie było wątpliwości, iż podróżny zawierający umowę przez Internet nie musi otrzymywać dokumentów związanych z jej zawarciem w formie papierowej, w art. 42 ust. 3 ustawy podkreślono, że podróżny jest uprawniony do żądania kopii umowy o udział w imprezie turystycznej w postaci papierowej, jeżeli umowa ta została zawarta w jednoczesnej fizycznej obecności stron. Z tego przepisu *a contrario* można zatem wnioskować, że w pozostałych przypadkach podróżny nie jest uprawniony do żądania kopii umowy w formie papierowej, za wyjątkiem podróżnego zawierającego umowę poza lokalem przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta³², który otrzymuje kopię lub potwierdzenie

³¹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych imprezach turystycznych z dnia 21.08.2017 r., druk sejmowy nr 1784, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1784> [dostęp: 20.04.2018].

³² Dz.U. z 2017 r. poz. 683.

zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej w postaci papierowej lub, jeżeli wyrazi na to zgodę, na innym trwałym nośniku³³.

Treść umowy o udział w imprezie turystycznej

Skoro podróżny jest podmiotem słabszym, aby zagwarantować mu odpowiedni poziom ochrony, należało dążyć do jak największego zrozumienia przez niego nie tylko przekazywanych mu przed zawarciem umowy informacji, ale też tekstu umowy, którą ma zawrzeć. Stąd w nowych przepisach znalazł się wymóg jej sporządzenia w prostym i zrozumiałym języku³⁴. Polski ustawodawca wymaga także czytelności umowy, jednakże zgodnie z brzmieniem dyrektywy, czytelna powinna być tylko ta umowa, która została spisana na piśmie³⁵, co jest bardziej logiczne, wszak przecież nowa regulacja, jak wspomniano powyżej, wymogu formy pisemnej nie stawia, a trudno o czytelność, gdy brak umowy w formie pisemnej.

Przechodząc wreszcie do zawartości merytorycznej umowy o udział w imprezie turystycznej, należy wskazać, że umowa ta bądź potwierdzenie jej zawarcia powinny zawierać pełną treść uzgodnień³⁶, jakie zapadły między stronami, które odpowiadają informacjom przekazanych podróżnemu przed zawarciem umowy (najczęściej w folderze reklamowym oraz na standardowym formularzu). Dodatkowo, w umowie lub potwierdzeniu powinny znaleźć się informacje, o których mowa w art. 42 ust. 4 ustawy. Spośród ośmiu wymienionych w tym przepisie informacji, warto zauważyć obowiązek zawarcia w umowie nazwy podmiotu zapewniającego ochronę na wypadek niewypłacalności. Nowa ustawa upraszcza bowiem sposób dochodzenia roszczeń związanych z niewypłacalnością touroperatora kierując poszkodowanych podróżnych bezpośrednio do podmiotu zapewniającego ochronę³⁷, omijając marszałka województwa, który uprzednio był bezpośrednio odpowiedzialny za wydanie dyspozycji wypłaty środków podróżnym³⁸. W umowie należy także wskazać

33 Art. 41 ust. 12 ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.

34 Art. 42 ust. 1 ustawy.

35 Art. 7 ust. 1 dyrektywy 2015/2302.

36 Art. 42 ust. 4 ustawy.

37 Art. 16–19 ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych.

38 Art. 5 ustawy o usługach turystycznych.

między innymi wymagania specjalne, o których podróżny powiadomił organizatora turystyki i na które strony umowy o udział w imprezie turystycznej wyraziły zgodę, a także liczne informacje kontaktowe dotyczące organizatora czy pilota wycieczki (aby zapewnić podróżnemu możliwość szybkiego uzyskania pomocy od wyznaczonej do tego osoby już w czasie imprezy turystycznej) oraz informację na temat dostępnym wewnątrznych procedur rozpatrywania skarg oraz metod pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich.

Wskazane powyżej, a także pozostałe informacje, o których mowa w art. 40 ust. 1 pkt 1–6 ustawy zgodnie z art. 42 ust. 5 ustawy stanowią integralny element umowy o udział w imprezie turystycznej i nie podlegają zmianie, chyba że strony umowy postanowią inaczej, albo gdy w umowie wyraźnie zastrzeżono, że możliwe jest podwyższenie ceny wskutek zmiany kosztów związanych z kosztami paliwa, podatków i tym podobnych zmiennych wpływających na wysokość ceny enumeratywnie wymienionych w art. 45 ust. 2 ustawy i tylko wówczas, gdy takie uprawnienie do obniżenia ceny w związku z obniżeniem tych kosztów przysługuje podróżnemu. Organizator turystyki, wedle art. 46 ust. 1 może także jednostronnie zmienić warunki umowy, jeśli zastrzegł sobie prawo do tego w umowie, a zmiana jest nieznaczna i poinformuje podróżnego o zmianie w sposób jasny, zrozumiały i widoczny, na trwałym nośniku.

Co istotne, w umowie touroperator nie może zawrzeć postanowień wyłączających lub ograniczających jego odpowiedzialność wynikającą z ustawy. Ustawodawca bowiem, aby zapewnić podróżnemu konieczną ochronę, podkreślił w art. 42 ust. 6 ustawy, że postanowienia umów zawartych z podróżnymi oraz oświadczenia organizatora turystyki, zmierzające do wyłączenia lub ograniczenia odpowiedzialności określonej w ustawie są nieważne. Jak wskazuje natomiast art. 54 ust. 2 ustawy, postanowienia umów zawieranych przez przedsiębiorców turystycznych z podróżnymi lub oświadczenia podróżnego mniej korzystne dla podróżnych niż postanowienia ustawy są nieważne, a w miejsce postanowień umowy mniej korzystnych dla podróżnego obowiązują przepisy ustawy.

W rzeczywistości większość koniecznych postanowień umownych znajduje się nie w formularzu umowy, ale w ogólnych warunkach uczestnictwa w imprezach turystycznych wydawanych przez każdego organizatora turystyki i będących integralną częścią umowy. Stanowią one, zazwyczaj podobnie jak formularz umowy, wzorzec umowy, o którym mowa w art. 384

ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny³⁹. Sama umowa najczęściej zawiera tylko *essentialia negotii*, za które uważa się oprócz stron umowy także informacje dotyczące terminu podróży, cenę, i miejsce imprezy⁴⁰.

Pozostałe obowiązki organizatora turystyki związane z zawarciem umowy o udział w imprezie turystycznej

Ustawa zagwarantowała także podróżnym, którzy wpłacają całość bądź część należności z tytułu zawartej umowy (co ma miejsce zazwyczaj wraz z jej zawarciem) otrzymanie od organizatora turystyki pisemnego potwierdzenia posiadania zabezpieczeń finansowych oraz odprowadzania składek na Turystyczny Fundusz Gwarancyjny, ze wskazaniem sposobu ubiegania się o wypłatę środków z tych zabezpieczeń w przypadkach określonych ustawą⁴¹. Informacja ta, podobnie jak informacje zawarte w umowie, ma być przekazana podróżnemu w sposób jasny, zrozumiały i widoczny.

Dodatkowo, w celu zabezpieczenia interesów podróżnego wyjeżdżającego za granicę nie tylko na wypadek niewypłacalności organizatora turystyki, zgodnie z art. 42 ust. 7 ustawy organizatorzy turystyki muszą zawrzeć na rzecz podróżnych umowy ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków i kosztów leczenia. Nie wyklucza to oczywiście dodatkowego ubezpieczenia, które może wykupić podróżny i które często są dystrybuowane przez samych organizatorów turystyki przy okazji rezerwacji imprezy przez podróżnego.

Na koniec warto zwrócić uwagę na jeszcze jeden obowiązek organizatora turystyki związany z zawieraniem umowy o udział w imprezie turystycznej, na co wskazuje wykładnia systemowa – obowiązek ten został bowiem zawarty w przywoływanym wielokrotnie w niniejszym artykule art. 42 ustawy, dotyczącym zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej. Otóż według art. 42 ust. 11 przed rozpoczęciem imprezy turystycznej organizator musi spełnić jeszcze jeden obowiązek informacyjny względem podróżnego i poinformować go o planowanym czasie wyjazdu

³⁹ Dz.U. z 2017 r. poz. 459 z późn. zm.

⁴⁰ M. Sitek, *Ochrona konsumenta...*, *op. cit.*

⁴¹ Art. 40 ust. 8 ustawy.

oraz – w stosownych przypadkach – o terminie odprawy, planowanych godzinach przystanków pośrednich, połączeń transportowych i przyjazdu. W tym samym przepisie podróżnemu zagwarantowano także prawo do otrzymania od organizatora turystyki przed rozpoczęciem imprezy turystycznej wszelkich niezbędnych pokwitowań, voucherów oraz biletów.

Podsumowanie

Nowa regulacja dotycząca imprez turystycznych z pewnością wzmocni ochronę podróżnych oraz ułatwi im bezproblemowe wakacje, pełne tylko pozytywnych niespodzianek dzięki wyczerpującym postanowieniom umowy o udział w imprezie turystycznej. Naturalnie nie sprawi ona, że jak za pomocą czarodziejskiej różdżki znikną wszelkie niedogodności oraz nieprzyjemne sytuacje występujące na imprezach turystycznych, nie zniknie także zjawisko zmarnowanych urlopów. Nowe przepisy zagwarantują jednak podróżnym co najmniej dogłębne poinformowanie ich o przysługujących im uprawnieniach w związku z podróżą, a także ułatwią sposób zawierania umowy bez konieczności wypełniania zbędnych „papierków”. Po stronie organizatorów turystyki oraz agentów turystycznych w związku ze sprzedażą imprez turystycznych powstaną liczne dodatkowe obowiązki, jednak wydaje się, że ustawodawca stara się je ułatwiać, choćby przedstawiając standardowe formularze do udostępnienia podróżnym. Touroperatorzy oraz agenci powinni także być wdzięczni unijnemu prawodawcy za usunięcie wymogu formy pisemnej dla umowy o udział w imprezach turystycznych, co znacznie ułatwi ich działalność chociaż w zakresie zawierania umów.

Bibliografia

- Cybula P., Górską K., *Forma umowy o imprezę turystyczną – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, [w:] *Transformacje prawa turystycznego*, P. Cybula (red.), Legalis/el. 2009.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylającą dyrektywę Rady 90/314/EWG (Dz.U. UE.L. z 2015 r. Nr 326, s. 1).

- Gneta B., *Problem systemowej regulacji umów konsumenckich w polskim prawie*, [w:] *Prawo prywatne wobec wyzwań współczesności. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Leszkowi Ogiegle*, M. Frasz, P. Słęzak (red.), Legalis/el. 2017.
- Kompromisowy projekt dyrektywy – główne zmiany, <https://www.msit.gov.pl/pl/aktualnosci/5901,Kompromisowy-projekt-dyrektywy-glowne-zmiany.html> [dostęp: 19.04.2018].
- Kubiak-Cyryl A., *Zakres stosowania nowej dyrektywy w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych z perspektywy prawa polskiego*, „Studia Prawnicze. Rozprawy i materiały” 2015, nr 2, s. 19–34.
- Marak K., *Harmonizacja maksymalna projektowanej dyrektywy turystycznej i możliwe odstępstwa od tak wyznaczonego poziomu harmonizacji*, [w:] *Współczesne wyzwania prawa konsumenckiego*, B. Gneta, K. Michałowska (red.), Legalis/el. 2016.
- Sitek M., *Ochrona konsumenta na rynku usług turystycznych*, [w:] *Ochrona konsumenta w prawie polskim i Unii Europejskiej*, M. Królikowska-Olczak, B. Pachuca-Smulska (red.), Legalis/el. 2013, wyd. 1.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (Dz.U. poz. 2361).
- Ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz.U. z 2017 r. poz. 683).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1553 z późn. zm.).
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych imprezach turystycznych z dnia 21.08.2017 r., druk nr 1784, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=1784> [dostęp: 20.04.2018].

ABSTRAKT

ZAWARCIE UMOWY O UDZIAŁ W IMPREZIE TURYSTYCZNEJ WEDŁUG USTAWY O IMPREZACH TURYSTYCZNYCH I POWIĄZANYCH USŁUGACH TURYSTYCZNYCH

Wejście w życie ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych implementującej dyrektywę 2015/2302 wywołało małą rewolucję w działalności

organizatorów turystyki oraz pozostałych przedsiębiorców turystycznych. W niniejszym artykule dokonano analizy przepisów nowej ustawy w zakresie zawarcia umowy o udział w imprezie turystycznej, w tym obowiązków informacyjnych organizatora turystyki oraz agenta turystycznego, którym muszą oni uczynić zadość jeszcze przed zawarciem umowy. Zwrócono także szczególną uwagę na zmiany dotyczące definicji przedmiotu umowy o udział w imprezie turystycznej oraz stron umowy.

SŁOWA KLUCZOWE: impreza turystyczna, umowa o udział w imprezie turystycznej, organizator turystyki, podróŜny, zawarcie umowy o udział w imprezie turystycznej.
